

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 03-09-2021 r.

Marcin Wiącek

KMP.570.3.2017.RK

**Pan
Mateusz Morawiecki
Prezes Rady Ministrów
ePUAP**

Szanowny Panie Premierze,

na podstawie art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r., poz. 627) Rzecznik wykonuje funkcję krajowego mechanizmu prewencji tortur. Zgodnie z powierzonym mandatem Rzecznik ma prawo przedstawiania propozycji i uwag dotyczących obowiązujących przepisów prawnych oraz formułowania rekomendacji, w celu zminimalizowania ryzyka tortur i innych form okrutnego traktowania. Przy formułowaniu zaleceń Rzecznik bierze pod uwagę odpowiednie normy Organizacji Narodów Zjednoczonych¹.

Powodem mojego pisma do Pana Premiera jest brak odpowiedzi Ministra Sprawiedliwości na wystąpienia generalne z dnia 18 kwietnia 2017 r. i 27 września 2018 r. (znak pism KMP.570.3.2017.RK). W wystąpieniach tych zwróciłem się do Ministra Sprawiedliwości o podjęcie inicjatywy legislacyjnej, która zagwarantuje każdej osobie zatrzymanej przez Policję lub inne służby uprawnione do zatrzymania, kontakt z obrońcą już od samego początku zatrzymania.

Pomimo wagi przedstawionego problemu, późniejszych pism kierowanych do Pana Ministra w tej sprawie² oraz osobistego zaangażowania Pana Premiera³, nie otrzymałem odpowiedzi w tej sprawie.

¹ Zob. Art. 19 pkt. b) i c) Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192).

² Zob. pisma z dnia 6 lipca 2017 r., 13 października 2017 r., 27 września 2018 r., znak KMP.570.3.2017.RK.

³ Zob. pisma Prezesa Rady Ministrów z dnia 12 stycznia 2018 r., znak SPRM.181.3.1.2018.TI oraz z dnia 18 czerwca 2018 r., znaki BPRM.181.4.2.2018.TI, BPRM.181.4.3.2018.TI, BPRM.181.4.4.2018.TI.

Z ubolewaniem przyjmuje brak odpowiedzi ze strony Ministra Sprawiedliwości. Liczę jednakże w dalszym ciągu na podjęcie dialogu i konstruktywną współpracę w celu zapobiegania torturom w Polsce. Moim zdaniem współpraca polskich władz z Rzecznikiem Praw Obywatelskich pełniącym zarazem funkcję krajowego mechanizmu prewencji tortur, nie powinna opierać się głównie na umożliwianiu przedstawicielom Biura RPO przeprowadzania wizytacji w miejscach zatrzymań, ale przede wszystkim na wdrażaniu rekomendacji płynących z wykonywania takiego monitoringu, także tych o charakterze legislacyjnym.

Czteroletni brak odpowiedzi Ministra Sprawiedliwości na wystąpienie generalne Rzecznika Praw Obywatelskich nie jest standardem współpracy, którego oczekivalibyśmy od władz publicznych w tym zakresie. Tym bardziej, że możliwość kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym zaraz po zatrzymaniu, a jeszcze przed pierwszym przesłuchaniem, stanowi fundamentalne zabezpieczenie przeciwko torturom, wskazywane przez liczne instytucje międzynarodowe i ekspertów, co było podnoszone w wystąpieniach Rzecznika⁴. Wydaje się więc, że w tak podstawowej kwestii w obszarze prewencji tortur, przedstawiony problem powinien zostać potraktowany priorytetowo.

Chciałbym też podkreślić, że skuteczność systemu zapobiegania torturom zależy w dużej mierze od postawy władz i ich woli dialogu. Rzecznik Praw Obywatelskich może jedynie wskazywać obszary ryzyka i propozycje przyjęcia odpowiednich zmian w prawie eliminujących dostrzeżone nieszczelności systemu ochrony przed torturami. To jednak na organach władzy publicznej spoczywa obowiązek podejmowania dalszych działań. Skuteczność systemu zapobiegania torturom zależy przede wszystkim od woli władz, do których Rzecznik Praw Obywatelskich kieruje swoje uwagi i propozycje rozwiązań, ich postawy i działań następczych po otrzymaniu stanowiska RPO. Z kolei brak konstruktywnego dialogu w tym zakresie jest niepokojący dla ochrony praw człowieka i budzi wątpliwości w zakresie wywiązywania się polskich władz z zobowiązań międzynarodowych określonych m.in. w Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania oraz Protokole fakultatywnym do tego aktu (dalej: OPCAT).

Warto w tym miejscu podkreślić, że funkcjonowanie OPCAT opiera się na współpracy i dialogu władz z wyznaczonym w danym kraju krajowym mechanizmem zapobiegawczym (w Polsce - Rzecznikiem Praw Obywatelskich). Zgodnie bowiem z art. 22 OPCAT odpowiednie organy władzy publicznej, do których Rzecznik Praw Obywatelskich kieruje

⁴ Zob. raporty Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) z wizyt w Polsce – w 2017 r., CPT/Inf (2018) 39, par. 23 oraz w 2019 r., CPT/Inf (2020) 31, par. 21-23; raport Podkomitetu ds. Prewencji Tortur ONZ (SPT) z wizyty w Polsce w 2018 r., adresowany do Państwa-Strony, CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 51-52; Obserwacje końcowe Komitetu Przeciwko Torturom ONZ (CAT) do VII sprawozdania Polski, CAT/C/POL/CO/7, par. 15 i 16.

swoje uwagi i rekomendacje, powinny dokonać ich analizy i prowadzić konstruktywny dialog na temat możliwości ich implementacji⁵.

Współpraca z krajowym mechanizmem prewencji tortur pozwala z kolei władzom na wypracowanie odpowiednich standardów dotyczących osób pozbawionych wolności, zgodnych z normami międzynarodowymi i wdrożenie ulepszeń w zakresie ochrony tych osób przed przemocą. Tylko wtedy system OPCAT może być naprawdę skuteczną i spełniać swoją zapobiegawczą rolę.

Chciałbym też zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 15 ust. 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich „organ, organizacja lub instytucja, do których zostało skierowane wystąpienie, obowiązane są bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w terminie 30 dni, poinformować Rzecznika o podjętych działaniach lub zajęтым stanowisku. W wypadku gdy Rzecznik nie podziela tego stanowiska, może zwrócić się do właściwej jednostki nadrzędnej o podjęcie odpowiednich działań”. Udzielnie odpowiedzi na wystąpienie generalne Rzecznika jest więc obowiązkiem prawnym Ministra Sprawiedliwości.

Z uwagi na powyższe zwracam się do Pana Premiera z uprzejmą prośbą o ponowne osobiste zainteresowanie się poruszoną przeze mnie kwestią i podjęcie efektywnych działań zmierzających do realizacji postanowień OPCAT. Będę wdzięczny za poinformowanie mnie o stanowisku Pana Premiera przyjętych w tej sprawie oraz o podjętych w jej ramach działaniach.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

⁵ Zob. uwagi Podkomitetu ds. Prewencji Tortur ONZ (SPT) wyrażone w Pierwszym Sprawozdaniu Ogólnym, CAT/C/40/2, par. 28 pkt. 1) oraz raporcie z wizyty w Polsce w 2018 r., adresowanym do Państwa-Strony, CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 32.